

**ВЗАЄМОВПЛИВИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ ТА РИНКУ ПРАЦІ:
ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ**

Розкривається актуальність дослідження взаємовпливів процесів модернізації економіки та модернізації національного та регіональних ринків праці. Акцентується увага на тому, що сучасна модернізація постіндустріальної економіки веде до побудови інформаційного суспільства, що дозволить їй у подальшому перейти в економіку знань. Окреслено ознаки модернізації сучасного суспільства, насамперед ті, які впливають на стан ринку праці і на трансформаційні процеси цього ринку. Обґрунтовано залежність керованості ринку праці від керованості модернізаційними процесами економіки. Для досягнення синхронізації та взаємоузгодженості цих процесів пропонується обґрунтувати і реалізувати відповідну програму, стратегію чи проект, що актуалізує розробку новітнього теоретичного підґрунтя для розв'язання цього завдання.

Ключові слова: модернізація, економіка, ринок праці, інформаційне суспільство, економіка знань, теоретичний аспект.

Постановка проблеми. В останні роки в Україні активізувалися процеси модернізації економіки, які зумовлюють трансформаційні зміни на ринку праці загалом і на регіональних ринках праці, зокрема. У найширшому сенсі поняття "модернізація" тлумачиться як "осучаснення". Отже, стосовно економіки модернізація передбачає впровадження у процеси господарювання ознак сучасності. Найважливішими з таких ознак є інтенсифікація процесу економічного відтворення, котра базується на зростанні спеціалізації та диференціації праці, зменшенні енергомисткості виробництва, перетворенні науки на виробничу силу, зростанні ефективності управління виробництвом. Отже, модернізація економіки передбачає модернізацію ринку праці, функціонування якого супроводжується трансформаційними змінами.

Ось чому на сьогодні дослідження трансформаційних змін на регіональному ринку праці в умовах модернізації економіки - надзвичайно актуальне завдання, що й зумовило вибір теми статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічні основи трансформаційних процесів на національному та регіональних ринках праці сформовані та розвинені у працях Ю.Амосова, О.Амоші, С.Бандура, Д.Богині, І.Бондар, В.Брича, С.Вовканича, В.Геєця, В.Герасимчука, І.Гнибіденка, О.Гришньої, М.Долішнього, С.Дорогунцова, Т.Заяць, С.Злупка, Є.Качана, А.Колота, І.Кравченко, Ю.Краснова, О.Кузьміна, Г.Купалової, В.Куценко, Е.Лібанової, Н.Лук'янченко, В.Мандибури, В.Мікловди, В.Нижника, В.Новикова, О.Новикової, В.Онiкiєнка, В.Онищенко, Н.Павловської,

І.Петрової, М.Пітюлича, С.Пирожкова, М.Романюка, В.Савченка, У.Садової, Л.Семів, С.Трубича, Л.Чернюк, А.Чухна, М.Шаленко, Л.Шевченко, Л.Шевчук та інших.

Ринки праці вивчали і зарубіжні вчені, зокрема Б.Бреєв, Б.Генкін, Д.Карпунін, Р.Колосова, І.Маслова, А.Никифорова, В.Павленков, А.Раков, Л.Чиждова, Р.Яковлев, а також Г.Беккер, Дж.Гелбрейт, Е.Денісон, П.Друкер, Л.Ерхард, Дж.Кейнса, А.Маршалл, В.Ростоу, П.Самуельсон, Г.Хаккен, Р.Харрод та ін.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження взаємовпливів процесів модернізації економіки й модернізації національного та регіональних ринків праці.

Викладення основного матеріалу дослідження. Разом з тим, нові тенденції модернізації економіки викликають такі трансформаційні процеси на національному та регіональних ринках праці, які часто завершуються деформаціями практично в усіх сферах економіки. Саме такі деформації й вимагають поглибленого вивчення з метою поліпшення ситуації на ринку праці.

Зазначимо, що "трансформаційні зміни на регіональному ринку праці", "модернізація ринку праці" та "модернізація економіки" - важливі поняття, зміст яких проливає світло на особливості сучасного ринку праці. Саме тому вони є важливими елементами понятійно-термінологічної системи "ринку праці". Незважаючи на те, що ця система на сьогодні є доволі розвинена, вона постійно перебуває в динамічному стані удосконалення та розвитку, що пов'язано із перманентними змінами в економічних системах різного ієрархічного рівня. Особливо яскраві ці зміни на сучасному етапі розвитку українського суспільства, коли очевидно і надзвичайно

гострою потребою та пріоритетним завданням держави є створення нових робочих місць і забезпечення зайнятості населення в умовах трансформаційних змін в економіці. Подібні процеси впродовж віків вимагали нових термінів і понять для адекватного опису їх особливостей і суті. У наш час, коли необхідне ефективне запровадження ринкових реформ, коли сучасна модернізація і структурна перебудова економіки мають забезпечити створення нових робочих місць і ефективну зайнятість на регіональному ринку праці, завдання подальшого розвитку понятійно-термінологічного апарату сфери праці надзвичайно потрібні й актуальні.

Сьогодні коли відбувається надзвичайно активний розвиток глобальної економічної системи, формуються нові можливості для підвищення ефективності розвитку національних і регіональних економік. Водночас ці можливості для України та її регіонів неоднозначні, оскільки модернізаційні зміни, зокрема структурно-галузеві трансформації, які відбуваються в результаті реалізації таких нових можливостей на національному й регіональному рівнях, нерівномірні, непропорційні та асинхронні, що зумовлює міжрегіональні та внутрішньорегіональні дисбаланси й асиметрії. Зазначені процеси вимагають особливої уваги, оскільки вони виступають фактором трансформаційних змін на національному і регіональному ринках праці. Надзвичайно важливо здійснити їх оцінку крізь призму системного та просторового аспектів.

Даючи оцінку окресленим вище процесам, Пашков С.О. наголошує, що ключовими чинниками сучасних структурно-технологічних і регіональних трансформацій виступають якісні зміни у рівнях та структурі суспільних потреб унаслідок глобальної дифузії досягнень науково-технічного, економічного, соціально-культурного і інституціонального прогресу. При цьому він стверджує, що відбувається переоцінка факторів економічного розвитку, серед яких пріоритетними стають людський капітал та інформація - носії нових знань, уявлень про соціально-економічні стандарти життєдіяльності [3, с.9].

Враховуючи особливості глобалізації, Пашков С.О. формулює думку, яка цікава з огляду на висвітлюване нами в цій публікації питання, а саме: "Глобальна факторна мобільність, синхронізація темпів економічного розвитку, ринкова уніфікація та регуляторна гармонізація змінюють традиційний міжнародний поділ праці. У транснаціоналізованих відтворювальних циклах формуються глобальні мережеві економічні структури, комунікаційні зв'язки яких забезпечують високу ефективність міжнародного науково-технічного та інвестиційно-інноваційного

співробітництва, що активно сприяє поширенню нових виробничих, управлінських і маркетингових технологій, надає імпульси структурно-галузевій модернізації" [3, с.9].

Отже, як бачимо, Пашкова С.О. говорить про вплив модернізації економіки на ринок праці та про зворотній вплив ринку праці на модернізацію економіки.

Модернізація економіки супроводжується виокремленням її нового етапу - постіндустріальної економіки, яка з побудовою інформаційного суспільства плавно перейде в економіку знань.

Характеризуючи економіку знань, провідні вчені України Геєць В.М. і Семиноженко В.П. підкреслюють, що вона пов'язана насамперед з розвитком інформаційно-комунікаційних технологій, які пронизали практично всі сфери людської діяльності, залучили більшість людей до використання нових знань у процесі їх діяльності, на відміну від домінування використовуваного раніше буденного знання. Причому інформаційно-комунікаційні технології дали можливість масово використовувати можливості "культурного та духовного збагачення глобалізованого світу, що несе в собі можливості нагромадження й обміну новими знаннями як науково-технічного, так і гуманітарного змісту" [1, с.9]

В умовах економіки знань знання через інновації мають впроваджуватися в новітні технології, процеси та в інноваційну продукцію, забезпечуючи домінуючу частку приросту ВВП. Тільки в умовах економіки знань можна забезпечити інноваційний чи модернізаційний шлях розвитку суспільства, який "на відміну від просто інноваційного, пов'язується, перш за все, з фундаментальними надбаннями, створеними у науково-технічному середовищі даної країни" [1, с.9].

Базуючись на класичних основах модернізаційної теорії, Федотова В.Г. характеризує сучасне суспільство так: це таке суспільство, в якому має місце "... переважання інновацій над традицією; світський характер соціального життя; поступальний (нециклічний) розвиток; виділена персональність, переважна орієнтація на інструментальні цінності; демократична система влади; наявність відкладеного попиту, тобто спроможності виробляти не задля нагальних потреб, а заради майбутнього; індустріальний характер; масова освіта; набутий статус; активно-діяльний психологічний склад; перевага точних наук і технологій (техногенна цивілізація); переважання універсального над локальним та інше" [4, с.4].

Окреслені вище ознаки модернізації сучасного суспільства в першу чергу впливають на стан ринку праці і, безумовно, на трансформаційні

процеси цього ринку. Якщо взяти до уваги, що "... модернізація, як і цивілізаційний процес, нерівномірні і в інших відношеннях вони можуть бути затримані або призупинені різного роду обставинами, кризами, нестачею ресурсів, змінами в політиці тощо" [2, с. 5], то стає зрозумілим, що трансформаційні процеси на ринку праці також асинхронні в просторі й часі в результаті модернізаційних економічних впливів, причому ця асинхронність зворотно впливає на модернізацію не тільки економіки, але й суспільства загалом. Унаслідок цього трансформаційні процеси на ринку праці мають вигляд спонтанних некерованих процесів, хоча, безумовно, більші чи менші управлінські впливи на них мають місце в територіальних суспільних системах (містах, адміністративних районах, областях, у країні загалом) різного ієрархічного рівня.

Отже, ми можемо погодитися з Кравченко І.І. в тому плані, що "...модернізація ... складова частина природного історичного процесу", але не можемо повністю пристати на думку вченого, що "модернізація (як і цивілізація) - керований процес" [2, с. 4], оскільки ця "керованість" не завершується, як правило, очікуваним результатом.

Отже, для того, щоб ринок праці був керованим, важливо, щоб і модернізаційні процеси економіки були також керованими. Причому важливо, щоб ці процеси керованості були синхронними і взаємодоповнюючими. Цього можна досягти, реалізувавши відповідну програму, стратегію чи проект. Можливо варто прислухатися в цьому плані до поглядів Гейця В.М. і Семиноженка В.П., які вважають, що доцільно реалізувати такий "новий модернізаційний проект розвитку економіки України та її регіонів, який повинен мати одночасно - хоча б у деяких складових - процес нагромадження власних відкриттів (інновативний характер дій), що дозволило б стати рівноправним учасником процесів майбутньої модернізації за рахунок соціальної активності. Останнє означає, що в проекті, про який ідеться, має бути місце участі у розробці теорії модернізації суспільства майбутнього як щодо науково-технічних надбань, так і соціальних, культурних, ідеологічних інновацій за рахунок іманентно притаманних кожній країні та її народам національних надбань історичного минулого [1, с.11].

На нашу думку, такий проект повинен відповідати потребам господарства майбутнього - економіки знань, сформувавши яку, Україна зможе стати розвинутою країною при умові, що її економіка продукуватиме знання. Отже, вже в наш час важливо звернути увагу на новітні теорії

тих вчених, які обґрунтовують моделі розвитку національних і регіональних економік, орієнтованих на самостійне продукування знань.

Безумовно, такий проект дуже складно обґрунтувати як у теоретичному плані, так і в плані практичних заходів його реалізації. Ось чому Геєц В.М. і Семиноженко В.П. мають рацію в тому плані, що на сьогодні актуальні і такі важливі теоретичні дискусії щодо пошуків шляхів модернізації економіки України [1, с.12]. Адже Україна суттєво відстала від розвинених країн світу (США, Японія, ФРН, Велика Британія, Франція), в яких виробляється високотехнологічна продукція нової економіки знань. Україна - постсоціалістична країна і для неї складно розробити теоретичні обґрунтування хоча б тому, що вона з метою інтенсифікації модернізації економіки мусить здійснити інноваційний прорив, реалізувати який в умовах її складних виробничих відносин, недобросовісної конкуренції та високого рівня корупції дуже важко.

Висновки. Модернізація ринків праці в узгодженості з модернізацією економіки України, забезпечення їх прогресивних взаємовпливів вимагає розробки новітнього теоретичного підґрунтя, починаючи від удосконалення понятійно-термінологічного апарату, пов'язаного з цим питанням, і завершуючи розробкою економічної теорії інноваційного розвитку національного та регіональних ринків праці у постсоціалістичній країні. Ось чому так важливо в наш час привернути увагу провідних вітчизняних учених до розробки цього питання.

Список літератури

1. Геєц В.М., Семиноженко В.П. Інноваційні перспективи України. - Харків: Константа, 2006. - 272 с.
2. Кравченко И.И. Модернизация мира и сегодняшней России. Выход из кризиса // Вопросы философии. - 2002. - № 9. - 5-19 с.
3. Пашков С.О. Стратегії світо господарських структурно-галузевих трансформацій / ДВНЗ "Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана" - Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. Спеціальність 08.00.02 - світове господарство і міжнародні економічні відносини. Київ, 2010. - 19 с.
4. Федотова В.Г. Неоклассические модернизации и альтернативы модернизационной теории // Вопросы философии. - 2002. - № 12. - 3-21 с.

Аннотация

Ольга Антохова

**ВЗАИМОВЛИЯНИЕ МОДЕРНИЗАЦИИ ЭКОНОМИКИ И РЫНКА ТРУДА:
ТЕОРЕТИЧЕСКИЙ АСПЕКТ**

Раскрывается актуальность исследования взаимовлияний процессов модернизации экономики и модернизации национального и региональных рынков труда. Акцентируется внимание на том, что современная модернизация постиндустриальной экономики ведет к построению информационного общества, что позволит ей в дальнейшем перейти в экономику знаний. Определены признаки модернизации современного общества, причем в первую очередь те, которые влияют на состояние рынка труда и на трансформационные процессы этого рынка. Обоснована зависимость управляемости рынка труда от управляемости модернизационными процессами экономики. Для достижения синхронизации и согласованности этих процессов предлагается обосновать и реализовать соответствующую программу, стратегию или проект который актуализирует разработку новейшей теоретической основы для решения этой задачи.

Ключевые слова: модернизация, экономика, рынок труда, информационное общество, экономика знаний, теоретический аспект.

Summary

Olga Antohova

**THE MUTUAL INFLUENCE OF ECONOMIC MODERNIZATION AND LABOR
MARKET: THEORETICAL ASPECTS**

Reveals the relevance of the research of mutual influence processes of modernization of the economy and modernization of national and regional labor markets. Focus on the fact that the current modernisation of post-industrial economy leads to the construction of the information society, which will allow her to go further in the economy of knowledge. Outlined modernize signs of modern society, and especially those that affect the labor market and the transformation processes of the market. Grounded dependency handling labor market modernization process of handling the economy. For the achievement of synchronization and mutual influence processes offered to justify and implement appropriate program, strategy or project that updates the development of new theoretical basis for the solution of this task.

Keywords: modernization, the economy, labor market, information society, knowledge economy, the theoretical aspect.